

in elk geval de aandacht waard is. Hij spreekt blijkbaar een breed publiek, gelovigen en ongelovigen, duidelijk aan, waaruit men moet opmaken dat zijn werk in een behoefte voorzag. Bovendien kan men zijn denken zien als „toetssteen” voor de gehele problematiek inzake bijbelse openbaring en evolutief denken. Hier was een zeer begaafd geleerde die dit hele probleem sterk doorleefde en hiervan getuigde, en uit wiens slagen zowel als falen men een en ander kan leren.

We willen bij onze beschouwingen uitgaan van bovengenoemde vier punten in prof. Lever's kritiek. Het eerste punt raakt in het bijzonder aan de verhouding van geloof en wetenschap — een onderwerp waarop we aan het slot liever dieper willen ingaan. Wel past o.i. enige kritiek op Lever's formulering bij zijn bespreking van het befaamde „punt Omega” nl.: „Omega is God”. Zo wordt het door Teilhard toch niet gezegd; als dit zo was zou men tevens eerder het verwijt van een soort pantheïstisch denken kunnen laten horen. Omega is als het ware de — van onder af benaderde — „theofanie” in de Schepping, die tenslotte tot God voert. Zelf zou ik willen zeggen: Omega is Christus. Maar gezien de afkeer van Teilhard van vastomlijnde definities is hier een ruimer interpretatie mogelijk, gegeven door de maastrichtse theoloog Smulders (in diens goede studie: „Het Visioen van Teilhard de Chardin”, Brugge 1962), die zegt: „Feitelijk wordt punt Omega gevormd door de eindvoltooiing en volwassenheid van het Mystieke Lichaam van Christus, waarin de Heilige Geest de mensen zal vervullen en... een maken in de gemeenschappelijke liefde tot God” (pag. 149).

Verder merken we in dit verband op dat Teilhard hier feitelijk de Openbaring in zijn betoog betreft, want anders was hij nooit tot deze visie gekomen. Hoogstens kan men in de natuurlijke, evolutieve orde een soort van voorbereiding zien, tevens een soort prolegomenon op of verwijzing naar de Parousie, de wederkomst van de Heer waarin met de gehele Mensheid ook het Heelal in zijn relatie tot God, en ook in zijn via-de-historie opgaan naar God, zal worden doorlicht. Teilhard heeft dit, al schrijvende, eigenlijk ook wel geweten, maar wellicht zichzelf min of meer gesuggereerd dat hij hier alleen maar „phenomenologisch” te werk ging. En zijn bedoeling was zeker niet om de Heilshistorie te rationaliseren, maar om een evolutionistisch denken te „dopen”. Al is dan ook de methode van deze „peter” om de dopeling naar de vont te voeren o.i. een beetje merkwaardig...